

AZ ALKOTMÁNYBÍRÓSÁG 3026/2019. (II. 4.) AB VÉGZÉSE

alkotmányjogi panasz visszautasításáról

Az Alkotmánybíróság teljes ülése alkotmányjogi panasz tárgyában – *dr. Salamon László* alkotmánybíró párhuzamos indokolásával – meghozta a következő

v é g z é s t:

Az Alkotmánybíróság a Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.XIV.12.167/2013/211. számú ítélete, és a Fővárosi Törvényszék 26.Bf.XIV.9027/2016/12. számú ítélete elleni alkotmányjogi panaszt visszautasítja.

I n d o k o l á s

- [1] 1. Az indítványozó az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLII. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. §-a szerinti alkotmányjogi panaszt terjesztett elő a Pesti Központi Kerületi Bíróság 23.B.XIV.12.167/2013/211. számú ítélete és a Fővárosi Törvényszék 26.Bf.XIV.9027/2016/12. számú ítélete alaptörvény-ellenességének megállapítása, és megsemmisítése iránt.
- [2] Az alkotmányjogi panasz alapjául szolgáló ügyben az indítványozót a bíróság bűnösnek mondta ki csalás bűntettében, hamis magánokirat felhasználásának vétségében és hatóság félrevezetésének vétségében, ezért szabadságvesztés büntetésre és közügyektől eltiltásra ítélte.
- [3] Az indítványozó álláspontja szerint a bírósági eljárás során sérült az emberi méltósághoz, a tisztességes eljárás-hoz való joga, valamint az ártatlanság védelme. Nézete szerint a nyomozás során azért sérültek az emberi méltósághoz, a testi és lelki egészséghez, az egyenlő bánásmódhoz való jogai, mivel a nyomozó hatóság nem biztosította számára, hogy rendszeresen szedett gyógyszereit a fogvatartás első napjaiban szedhesse. A védelemhez való joga sérelmét abban látja, hogy a gyanúsított kihallgatásáról nem értesítették szabályszerűen a védőit, a kirendelt védői nem ismerték kellő mélységgel az ügyét, és nem szakszerűen látták el képviselőt a bíróság előtt. Többször is új védőt kért, olyat amelyik paraszolvencia nélkül is ellátná védelmét. Előadta, hogy közel 10 védő-helyettes vett részt ügyében, akik nem ismerték az ügyet, „soha egyetlen szót sem szóltak.” A perbeszédén megjelenő kirendelt védő-helyettes az indítványozónak az utolsó szó jogán írott szövegéből emelt ki mondatokat a védelemhez perbeszédében. Az indítványozó szerint ahhoz, hogy az ellene elkövetett törvénysértéseket megelőzze és elhárítsa, az sem lett volna elegendő feltétel, ha nem lett volna cselekvőképességet kizáró gondnokság alá helyezve, álláspontja szerint ez a tény azonban kizárja a büntetőjogi felelősségének megállapíthatóságát.
- [4] Az első fokon eljáró bíróság ítélete ellen az indítványozó és védője fellebbezett.
- [5] A jogerős döntés ellen az indítványozó – személyesen eljárva – alkotmányjogi panasszal élt. Álláspontja szerint a sérelmezett bírósági ítéletek ellentétesek az Alaptörvény XXIV. cikk (1) bekezdésében, valamint XXVIII. cikk (3) bekezdésében foglaltakkal. Ezen túlmenően sérültek az Alaptörvény III. cikk (1) bekezdése, XX. cikk (1) bekezdése, IV. cikk (1) és (2) bekezdései, valamint a XV. cikk (1), (2) és (5) bekezdései. Az indítványozó az ártatlanság védelmének sérelmét is állítva tévesen a XXVIII. cikk (3) bekezdését jelölte meg (helyesen: XXVIII. cikk (2) bekezdés).
- [6] Az indítványozó úgy nyilatkozott, hogy jogorvoslati lehetőségeit kimerítette. A bíróság tájékoztatása szerint rendkívüli perorvoslati eljárás az ügyben nincs folyamatban.
- [7] 2. Az Alkotmánybíróság az Abtv. 56. §-a értelmében megvizsgálta az alkotmányjogi panasz befogadásának törvényi feltételeit.
- [8] Az Abtv. 30. §-a értelmében az alkotmányjogi panaszt a sérelmezett döntés kézbesítésétől számított hatvan napon belül lehet írásban benyújtani. A Fővárosi Törvényszék 26.Bf.XIV.9027/2016/12. számú ítélete 2016. november 18-án kelt. Az ítélethirdetésen az indítványozó részt vett. Alkotmányjogi panaszát az indítványozó 2017. május 15-én – a 178. napon – nyújtotta be, egyidejűleg igazolási kérelemmel élt, melynek az Alkotmánybíróság helyt adott. Erre tekintettel az alkotmányjogi panasz határidőben benyújtottnak tekintendő.

- [9] Az indítványozó az alapügy egyik terheltje, rá nézve a sérelmezett ítéletek rendelkezést tartalmaznak, így érintettsége fennáll. Jogorvoslati lehetőségeit kimerítette, az ügyben rendkívüli jogorvoslati eljárás nincs folyamatban.
- [10] Az indítványozó az alkotmányjogi panasz beadványával egyidejűleg előterjesztett igazolási kérelmében jelezte, hogy korábban az illetékes városi bíróság cselekvőképességet kizáró gondnokság hatálya alá helyezte, az indítvány benyújtásakor a gondnokság alá helyezett állapotának felülvizsgálata folyamatban volt. Az Alkotmánybíróság megkeresésére az illetékes járásbíróság által adott tájékoztatás szerint a gondnokság alá helyezés felülvizsgálata ügyében 2017. július 11. napján jogerőssé vált ítélet szerint az indítványozót a bíróság (a továbbiakban is) cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezte.
- [11] A Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 2:22. § (1) bekezdése értelmében a cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozata semmis. A 6:4. § értelmében jognyilatkozat a joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozat. Az alkotmányjogi panasz jognyilatkozatnak minősül, mely az alkotmánybírósági eljárás megindítására és lefolytatására, az Alkotmánybíróság döntésében foglalt joghatás kiváltására irányuló akaratnyilatkozat. A 6:9. § értelmében a jognyilatkozatokra a szerződés szabályai megfelelően alkalmazandók, azaz a jognyilatkozat hatályára, érvénytelenségére és hatálytalanságára – ha a Ptk. eltérően nem rendelkezik – a szerződés általános szabályait kell megfelelően alkalmazni. Ugyanakkor a 6:10. § szerint a jognyilatkozatra vonatkozó szabályokat – amennyiben a Ptk. eltérően nem rendelkezik – a nem kötetmi jogi jognyilatkozatokra is megfelelően alkalmazni kell. A semmisség észlelését illetően a 6:88. § (1) bekezdése kimondja, hogy a semmisség megállapításához külön eljárásra nincs szükség; a szerződés semmisségét a bíróságnak hivatalból kell észlelnie.
- [12] A Ptk. 2:22. § (1) bekezdése azt is rögzíti, hogy a cselekvőképtelen nagykorú nevében gondnoka jár el. Az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az indítványozó személyesen eljárva nyújtotta be beadványát, így az joghatás kiváltására nem alkalmas, semmisnek minősül.
- [13] A fentiekre figyelemmel az Alkotmánybíróság megkereste az indítványozó gondnokát, hogy nyilatkozzon, fenntartja-e az alkotmányjogi panaszt.
- [14] A gondnok úgy nyilatkozott, hogy az alkotmányjogi panaszt fenntartja, ezen túlmenően előadta, hogy azért nem ő terjesztette elő a beadványt, mert az eljárás során a bírói fórum rendszeresen nem vette figyelembe sem az indítványozó „cselekvőképességét teljesen korlátozó gondnokság alá helyezettségének tényét”, sem a gondnokolt érdekében benyújtott beadványait. Számára a bíróság azt a kioktatást nyújtotta, hogy „a büntetőbíróságon nem érvényesek a polgári jog szabályai.” További indítványi kérelemmel nem élt.
- [15] Az Abtv. 52. § (1) bekezdése értelmében az indítványnak határozott kérelmet kell tartalmaznia. Az indítványozó megjelölte az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés *b)* pontját, valamint a (3) bekezdés *b)* pontját, és az Abtv. 27. §-át, amelyek alapján kérte az alkotmánybírósági eljárás lefolytatását. Megjelölte a sérelmezett bírósági ítéleteket, amelyek tekintetében kérte az alaptörvény-ellenesség megállapítását és azok megsemmisítését. Kérése alátámasztásául ismertette az alapul szolgáló ügyet, és megjelölte az Alaptörvény több cikkét, melyekkel – álláspontja szerint – a sérelmezett ítéletek ellentétesek.
- [16] Az Alkotmánybíróság korábban már rámutatott, hogy önmagában a cselekvőképesség hiánya nem zárja el automatikusan a gondnokoltakat attól, hogy az Abtv. 27. §-ában biztosított alkotmányjogi panasszal forduljanak konkrét bírói ítélet ellen az Alkotmánybírósághoz, ha úgy ítélik meg a jogorvoslatok kimerítése után, hogy a döntés az érintett önrendelkezési jogát aránytalanul sérti [11/2014. (IV. 4.) AB határozat, Indokolás [22]]. A jelen alkotmányjogi panasz azonban nem a gondnokság alá helyezéssel kapcsolatos önrendelkezési jog sérelmét állítja, hanem büntetőjogi felelősség megállapítását sérelmezi.
- [17] Az eredeti alkotmányjogi panasz beadványban – a gondnoki nyilatkozattal megerősítve – a nyomozó hatóságok, valamint a bíróságok eljárását kifogásolva az indítványozó azt kívánta elérni, hogy az Alkotmánybíróság változtassa meg a bíróságnak az indítványozó büntetőjogi felelőssége terén kialakított álláspontját.
- [18] A rendelkezésre álló iratokból és az alkotmányjogi panasz beadványból megállapítható, hogy az eljáró bíróságok az indítványozó büntetőjogi felelősségét megalapozó belátási képességének a terhére rótt cselekmények elkövetésekor fennállását több szakértő szakvélemény alapján vizsgálandónak minősítették. Az orvosszakértők nem adtak egybehangzó szakvéleményt a kérdésben, és erre a körülményre, valamint arra, hogy a szakvélemények közül melyekre támaszkodva hozták meg döntéseiket, a bíróságok az elsőfokú és másodfokú ítéleteikben külön is kitértek.

- [19] Az Alkotmánybíróság hangsúlyozza, hogy a bíróság általi tényállás megállapítása, a bizonyítási eljárás, valamint a bizonyítékok értékelése a bíróságok ítélezési tevékenységének részét képezi. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdése, valamint az Abtv. 27. §-a alapján az Alkotmánybíróság nem vállalhat részt a konkrét jogvitákban való ítékezésben, kizárólag arra van hatásköre, hogy alkotmányossági szempontból vizsgálja felül az eléje tárt bírói döntést, és kiküszöbölje az azt érdemben befolyásoló alaptörvény-ellenességet. Az indítványozó azonban alkotmányjogi panaszában nem tárt fel olyan alaptörvény-ellenességet, mely a bírói döntést érdemben befolyásolhatta, ezért alkotmányossági szempontból történő vizsgálatát indokolná.
- [20] 3. Fentiekre tekintettel az Alkotmánybíróság megállapította, hogy az alkotmányjogi panasz az Abtv. 29. §-ában foglalt feltételeknek nem felel meg, így annak befogadását, figyelemmel az 56. § (2) és (3) bekezdéseire, valamint az Alkotmánybíróság Ügyrendjének 30. § (2) bekezdés a) pontjára visszautasította.

Budapest, 2019. január 29.

Dr. Sulyok Tamás s. k.,
az Alkotmánybíróság elnöke

Dr. Balsai István s. k.,
előadó alkotmánybíró

Dr. Czine Ágnes s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Dienes-Oehm Egon s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Horváth Attila s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Hörcherné dr. Marosi Ildikó s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Juhász Imre s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Pokol Béla s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Schanda Balázs s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Stumpf István s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szabó Marcel s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szalay Péter s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Szívós Mária s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Varga Zs. András s. k.,
alkotmánybíró

Dr. Salamon László alkotmánybíró párhuzamos indokolása

- [21] Az indítvány visszautasításával – a végzésben foglalt indokok alapján – egyetértek.
- [22] Álláspontom szerint azonban a döntés a Ptk. 2:22. § (1) bekezdéséhez kapcsolódóan olyan általános megfogalmazást tartalmaz, amely a jelen ügy elbírálását érdemben nem befolyásolta, ugyanakkor bizonytalanságot teremthet abban a tekintetben, hogy változott-e az Alkotmánybíróságnak az a korábbi gyakorlata, mely alapján nem eleve kizárt, hogy a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személy személyesen (gondnoka hozzájárulása nélkül) az Abtv. 27. §-a (vagy akár 26. §-a) szerinti alkotmányjogi panaszt nyújtson be.
- [23] A végzés megállapítja, hogy – a Ptk. 2:22. § (1) bekezdéséből következően – a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett személy által benyújtott alkotmányjogi panasz joghatás kiváltására nem alkalmas, semmisnek minősül (lásd Indokolás [12]). Ezzel az általános megfogalmazással nem értek egyet.
- [24] Álláspontom szerint az Alaptörvény és az Abtv. szóhasználatából következően „mindenkit” megilletnek az Alaptörvényben rögzített jogok (ez felel meg annak, hogy a személyeket egyenlő méltóságúakként kezelje az Alkotmánybíróság). Ebből – valamint abból a körülményből kifolyólag, hogy bizonyos esetekben a gondnokolt és a gondnok között érdekellentét állhat fenn – az következne, hogy – mások cselekményének közbejötté nélkül – elvben valóban „mindenkit” megillessen az Alkotmánybírósághoz fordulás lehetősége.
- [25] Maga a végzés is hivatkozik arra, hogy az Alkotmánybíróság gyakorlata szerint „a cselekvőképesség hiánya nem zárja el automatikusan a gondnokoltakat attól, hogy az Abtv. 27. §-ában biztosított alkotmányjogi panaszszal forduljanak konkrét bírói ítélet ellen az Alkotmánybírósághoz” (Indokolás [16]); a végzésben foglalt általános, kategorikus megfogalmazást már ezért sem tartom megfelelőnek. Másrésztől az Abtv. 26. §-a illetve 27. §-a, de az Abtv. más rendelkezése sem határozza meg, hogy az Alkotmánybíróság eljárásában ki rendelkezik eljárási cselekvőképességgel, ezért az Abtv. – mint az Alkotmánybíróság eljárását (is) szabályozó törvény – alapján nem eleve kizárt, hogy a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alatt álló személy saját

maga alkotmányjogi panaszt nyújthasson be. A Ptk. 2:22. § (1) bekezdésének általános megfogalmazását a jogrendszer [maga a Ptk. de például a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) is] esetenként áttöri (lásd pl. Pp. 34. §-a). Ha a hatályos jogszabályok meghatározott esetekben a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett személy részére is biztosítják a perbeli cselekvőképességet, akkor indokolt, hogy – minimálisan ezen esetekben – az Alkotmánybíróság is elismerje az indítványozói jogosultságot, és ne tekintse eleve semmisnek az ilyen személyek által benyújtott beadványokat.

- [26] Végezetül további gyakorlati érv is szól ezen megközelítés mellett. Az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti alkotmányjogi panasz esetén nincs előzetes bírósági eljárás. Mivel az Alkotmánybíróság az indítvány beérkezésekor nem ellenőrzi, hogy az indítványozó nem áll-e gondnokság alatt, ezért az Abtv. 26. § (2) bekezdése szerinti indítványoknál minimális az esélye annak, hogy erre a körülményre fény derüljön. Így előfordulhat, hogy ezekben az esetekben az Alkotmánybíróság a cselekvőképességet teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett személy indítványára esetlegesen meg is semmisít jogszabályi rendelkezést, míg az Abtv. 26. § (1) bekezdése, illetve 27. §-a alapján benyújtott indítványt az indítványozói jogosultság hiányára tekintettel visszautasítja (akkor is, ha valóban fennáll az alaptörvény-ellenesség, de a gondnok nem tartotta indokoltnak az indítvány benyújtását vagy fenntartását). Ilyen ellentmondást helyes lenne eleve elkerülni.

Budapest, 2019. január 29.

Dr. Salamon László s. k.,
alkotmánybíró

Alkotmánybírósági ügyszám: IV/1162/2017.

• • •